

The Abraham Arbesfeld
Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

לראותם בלבד:
The Power of the Eye

Rabbi Meir Goldwicht

א' כסלו תשס"ז • November 11, 2007

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

A project of Yeshiva University Center for the Jewish Future – Rabbi Isaac Elchanan Theological Seminary

1) בראשית פרק ג

- (ו) וּתְרָא אֲשֶׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכַל וְכִי תֹאווּ הוּא לְעֵינַיִם וְנִחְמַד הָעֵץ לְהִשְׁכִּיל וְתִקַּח מִפְּרִיו וְתֹאכַל וְתַתֵּן גַּם לְאִשְׁתְּךָ עִמָּךְ וְיָאכַל:
(ז) וְתִפְקַחְנָה עֵינֶיךָ שְׁנֵיהֶם וְיָדְעוּ כִּי עִירַמְתָּם הֵם וְיִתְפָּרוּ עֲלֵה תִּאֲנָה וְיַעֲשׂוּ לָהֶם חֲגֹרֹת:
(ח) וְיִשְׁמְעוּ אֶת קוֹל יְקוֹק אֱלֹהִים מִתְהַלֵּךְ בְּגֵן לְרוּחַ הַיּוֹם וְיִתְחַבֵּא אֲדָמָה וְאֲשֶׁתוֹ מִפְּנֵי יְקוֹק אֱלֹהִים בְּתוֹךְ עֵץ הַגֵּן:
(ט) וַיִּקְרָא יְקוֹק אֱלֹהִים אֶל אֲדָמָה וַיֹּאמֶר לּוֹ אֵיכָה:

2) שמות פרק לב

- (א) וַיִּרְא הָעַם כִּי בָשַׁשׁ מֹשֶׁה לְרַדְתָּ מִן הַהָר וַיִּקְהַל הָעַם עַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכוּ לִפְנֵינוּ כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֶעֱלֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יָדַעְנוּ מַה הָיָה לוֹ:
(ב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶהֱרֹן פְּרֹקוּ נִזְמֵי הַזֹּהָב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵי נְשֵׁיכֶם בְּנִיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם וְהִבִּיאוּ אֵלַי:
(ג) וְיִתְפָּרוּ כָל הָעַם אֶת נִזְמֵי הַזֹּהָב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵיהֶם וַיְבִיאוּ אֶל אֶהֱרֹן:
(ד) וַיִּקַּח מִיָּדָם וַיִּצַר אֹתוֹ בַּחֲרֹט וַיַּעֲשֶׂהוּ עֲגֹל מִסַּכָּה וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלוֹךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

3) במדבר פרק יג

- (יז) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים עֲלוּ זֶה בְּנֹגֵב וְעֲלִיתֶם אֶת הָהָר:
(יח) וּרְאִיתֶם אֶת הָאָרֶץ מָה הִיא וְאֵת הָעָם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ חֲזוּק הִיא הֲרֹפָה הֲמַעֲטָה הִיא אִם רַב:
(יט) וְמָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר הִיא יֹשֵׁב בָּהּ הֲטוֹבָה הִיא אִם רָעָה וְמָה הָעֵרִים אֲשֶׁר הִיא יֹשֵׁב בְּהֶנָּה הֲבַחֲמָנִים אִם בְּמִבְצָרִים:
(כ) וְמָה הָאָרֶץ הַשְּׂמֵנָה הִיא אִם רֹזָה הִישׁ בָּהּ עֵץ אִם אֵינָן וְהִתְחַזְּקוּתָם וְלִקְחַתֶּם מִפְּרֵי הָאָרֶץ וְהִימִים יָמֵי בְּכוֹרֵי עֲנָבִים:
(כא) וַיַּעֲלוּ וַיִּתְּרוּ אֶת הָאָרֶץ מִמְּדַבֵּר צֶן עַד רַחֵב לְבַא חֲמַת:
(כב) וַיַּעֲלוּ בְּנֹגֵב וַיָּבֵאוּ עַד חֲבֹרֹן וְשֵׁם אַחִימֵן שִׁשִׁי וְתַלְמִי יִלְדֵי הָעֲנָק וְחֲבֹרֹן שִׁבְעָ שָׁנִים נִבְנְתָה לִפְנֵי צֶעַן מִצְרַיִם:

4) בראשית רבה (וילנא) פרשה נו

וישב אברהם אל נערו, ויצחק היכן הוא, רבי ברכיה בשם רבנן דתמן שלחו אצל שם ללמוד ממנו תורה, משל לאשה שנתעשרה מפלכה, אמרה הואיל ומן הפלך הזה התעשרתי עוד אינו זו מתחת ידי לעולם, כך אמר אברהם כל שבא לידי אינו אלא בשביל שעסקתי בתורה ובמצות לפיכך אינו רוצה שתזון מזרעי לעולם, רבי חנינא אמר שלחו בלילה מפני העין שמשעה שעלו חנניה מישראל ועזריה מכבשן האש עוד לא נזכרו שמותן, ולהיכן הלכו, ר"א אמר מתו ברוק, ר' יוסי אמר מתו בעין

5) מדרש תנחומא (ורשא) פרשת מקץ סימן ח

אמר יעקב לבניו אתם גבורין אתם נאים אל תכנסו בשער אחד ואל תעמדו במקום אחד שלא ישלוט בכם עין רע. א"ל יעקב לבניו בבקשה מכם היו מצניעיים את עצמכן שאין קשה מעין הרע. אף ירושלים לא חרבה אלא בשביל העין

6) תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף קז עמוד ב

והסיר ה' ממך כל חלי, אמר רב: זו עין. רב לטעמיה, דרב סליק לבי קברי, עבד מאי דעבד. אמר: תשעין ותשעה בעין רעה, ואחד בדרך ארץ.

7) רש"י מסכת בבא מציעא דף קז עמוד ב

עבד מה דעבד - יודע היה ללחוש על הקברות ולהבין על כל קבר וקבר באיזו מיתה מת: אם מת בזמנו אם בעין רעה.

8) פסיקתא רבתי (איש שלום) פיסקא ה - ויהי ביום כלות משה

[ויהי ביום כלות משה וגו'] מה כתב למעלה מן העניין ברכת כהנים יברכה ה' (במדבר ו' כ"ד), אמר רבי יהושע דסיכנן למה הדבר דומה למלך שקידש את בתו ועשה לה קידושין גדולים ושלטה בהם עין רעה, עבר המלך להשיא את בתו מה עשה נתן לה קמיע, אמר לה יהי הקמיע הזה עלייך כדי שלא ישלוט בך עין רעה עוד, כך כשבא הקדוש ברוך הוא ליתן תורה לישראל בסיני עשה להם פומבה גדולה כמה שכתב וכל העם רואים את הקולות (שמות כ' י"ד) ולא היו אלא קידושין כמה שנאמר לך אל העם וקדשתם (שם / שמות / י"ט י"ט) ושלטה בהם עין הרעה ונשתברו הלוחות כמה שכתב וישבר אותם תחת ההר (שם / שמות / ל"ב י"ט), לא עשה אלא כיון שבאו (ועשה) [ועשו] את המשכן נתן להם הקדוש ברוך הוא את הברכות תחילה כדי שלא תשלוט בהם עין רעה לפיכך כתב תחילה יברכה ה' ואחר כך ויהי ביום.

9) במדבר פרק כב

- (ה) וַיִּשְׁלַח מִלֹּאכִים אֶל בַּלְעָם בֶּן בְּעוֹר פְּתוּרָה אֲשֶׁר עַל הַנְּהַר אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹ לִקְרָא לוֹ לֵאמֹר הֲנָה עִם יִצְחָק מִמִּצְרַיִם הֲנָה כֹּסֵה אֶת עֵין הָאָרֶץ וְהוּא יֹשֵׁב מִמְּלִי:
(ו) וַעֲתָה לֵכָה נָא אֲרַה לִּי אֶת הָעָם הַזֶּה כִּי עָצוּם הוּא מִמֶּנִּי אֹוֹלֵי אוֹכַל נֹכַח בּוֹ וְאֶגְרַשְׁנוּ מִן הָאָרֶץ כִּי יִדְעֵתִי אֶת אֲשֶׁר תִּבְרַךְ מִבְּרַךְ וְאֲשֶׁר תֵּאָר יִוָּאֵר:

10) משנה מסכת אבות פרק ה משנה יט

כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו עין רעה ורוח גבוה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע

11) פירוש החיד"א למשנה אבות

— שלש המידות הללו
הן כנגד הקנאה והתאוה והכבוד, אשר — לפי דברי רבי אליעזר
הקסר — מוציאים את האדם מן העולם (לעיל פרק ד' משנה כ"א),
שכן מי שיש לו עין טובה הוא שמח בחלקו, ואין לו קנאה; ובעל
רוח נמוכה אינו מבקש כבוד; ובעל נפש שפלה אין התאוה הגופנית
יכולה להשתלט עליו

12) מהר"ל דרך חיים אבות פרק ה משנה יט

לפי האמת כח הראות הוא כח הנפשי נכדל (מגשמין) יותר מכל
שאר החושים, וכבר הביאו ראיות ברורות על זה איך כח העין
הוא כח נכדל, שאם לא כן לא היה רואה בעין שהוא קטן הגשמיים
והגדולים, רק בוודאי מקבל כח הראות את המראה נכדל מן הגשם,
ועוד האריכו בזה, וזה ראיה כי כח הראות הוא כח נכדל, ועוד
ראיה מן הכתוב כי כח הראות הוא כח נכדל קרוב אל השכל, כי
משתתף השכל עם הראות בלשון "ראה", שכשם שיבא לשון ראה
על העין, כך יבא לשון ראה על השכל, כמו רואה אני את דברי
פלוגי, וכתוב (קהלת א, טו) "ולבי ראה", וטוה מוכח כי כח הראות הוא
כח נכדל.

13) תלמוד בבלי מסכת סוטה דף לח עמוד ב

ואמר ריב"ל: אין נותנין כוס של ברכה לברך אלא לטוב עין, שנאמר: +משלי כב+ טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל, אל
תיקרי יבורך אלא יברך. ואמר ר' יהושע בן לוי: מניין שאפי' עופות מכירין בצרי העין? שנאמר: +משלי א+ כי חנם מזורה הרשת
בעיני כל בעל כנף.

14) חיד"א

המספר שבח אדם בחכמה או עושר או בנים וכיוצא. חייב לברכו שלא ישלוט בו עין הרע ואם נותן עין הרע בחבירו כן ינתן בו
מלבד ענשו יעלה כאשו.

15) טעמי המנהגים

נוהגים בשעת הזכרות נשמות שמי שיש לו אב ואם בחיים הוא יוצא מבית הכנסת משום עין הרע.

16) תלמוד בבלי מסכת תמיד דף לב עמוד א

אמר להן: מה יעביד איניש ויחיה? אמרו ליה: ימית עצמו. מה יעביד איניש וימות? יחיה את עצמו.

17) רש"י מסכת תמיד דף לב עמוד א

ימית את עצמו - ישפיל את עצמו.
יחיה את עצמו - יגבה את עצמו ומתוך כך יתנו בו הבריות עין רעה ויקנאו בו וימותו ולימדוך חכמים שאדם הרוצה שיחיה ישפיל
את עצמו וירחמו עליו הבריות ויחיה שנים הרבה ומגאווה ימנע את עצמו שלא יקצרו ימיו וימות בלא עתו.

18) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לא עמוד ב

זרע אנשים - זרע שמובלע בין אנשים. כי אתא רב דימי, אמר: לא ארוך ולא גויץ, ולא קטן ולא אלם, ולא צחור ולא גיחור, ולא חכם ולא טפש.

19) רש"י מסכת ברכות דף לא עמוד ב

שמובלע בין אנשים - רב דימי מפרש לה: לא ארוך ולא גויץ וכו'.

אלם - פירוש: עב.

צחור - רו"ש + אדם אדום + בלע"ז.

גיחור - שהוא לבן יותר מדאי.

ולא חכם - יותר מדאי, שלא יהיה תימה בעיני הבריות, ומתוך שנדברין בו שולטת בו עין הרע.

20) תפילת ר יהודה החסיד

י' לאמר אחד-עשר פסוקים המתחילים בנזון ומסיימים בנזון, והן מסגלים להנצל מעין הרע ומכשוף. ומצאתי בספר כתיבת-יד על קלף ישן משום רבנו יהודה חסיד, שהקורא אותם מקריח שטן ממנו, ולכן אין בחזון סמ"ך.

נגע צרעת פי תהיה באדם והובא אל הפה: נחנו נעבר חלוצים לפני יי ארץ כנען, ואתנו אחזת נחלתנו מעבר לירדן: נביא מקרבה מאתיו פמוני יקים לה יי אלהיך אליו תשמעון: נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים קדוש משכני עליון: נגד אבותם עשה פלא בארץ מצרים שדה צען: נחית בצאן עמך ביד משה ואהרן: נפתי משפכי מור אהלים וקנמון: גר יי נשמת אדם חופש כל חדרי בטן: נפת תטפנה שפתותיה פלה דבש וחלב תחת לשונה וריח שלמתיה כריח לבנון: גרו מתוף ככל ומארץ פשדים צאו והיו פעתוידים לפני צאן: נשקי קשת מימינים ומשמאלים באבנים וכחצים בקשת מאחי שאול מבנימין:

יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו שתמלא רחמים עלינו ותצילנו לנו ולכל בני ביתנו ולכל ישראל מעין הרע ומקל מיגוי כשוף, ותברית הנצר הרע והשטן ממנו, וכשם שפרשת כנפיך על אבותינו במדבר והצלתם מעינא בישא דבלעם הרשע, בן תפרשו פנפיה עלינו ברחמיך הרבים, ונהיה מכסים במקסה והנהגה בשמותיך הקדושים, אמן נצח סלה ועד: